

AUXILIARE RELAȚIONALE: ADVERBELE CALITATIVE *CA, DE, DREPT*

În studiile de limba română contemporană, statutul lexemelor *ca, de, drept* cunoaște două variante de interpretare, fiecare dintre acestea având consecințe la nivel relațional: adverbe calitative și prepoziții calitative. Deși se individualizează două perspective de analiză, nota comună constă în faptul că seria în discuție este un indice de reliefare a funcției sintactice.

1. Valoarea prepozițională a lexemelor *ca, de, drept* este promovată de marea majoritate a gramaticienilor¹. Urmărind modul de argumentare a valorii prepoziționale, constatăm că pot fi evidențiate câteva perspective diferite de analiză, care privesc: sinonimia dintre lexemele *ca, de, drept* și locuțiunea prepozițională *în calitate de*, funcționarea acestora în variație liberă, impunerea cazului acuzativ substantivalului-predicativ suplimentar.

1.1. În *Dicționarul limbii române* analiza celor trei lexeme este neunitară. Valoarea prepozițională a lui *ca* este susținută de posibilitatea substituției acestuia cu *de, drept, în* sau prin locuțiunea prepozițională *în calitate de*: *Îi dau paloșul să-l sărute, ca semn de pecetluire a jurământului*. Din punctul de vedere al contextului sintactic, dicționarul menționează că ipostaza lui *ca* „predicativ” poate fi regăsită în contextul unor verbe, precum: *a crede, a judeca, a se părea, a semăna, a socoti, a ține* etc. (DA, s.v. *ca*).

Dacă pentru lexemul *ca* se evidențiază sinonimia și tipul de structură în care poate apărea, pentru prepoziția *de* cu sens calitativ se notează doar caracterul ei expletiv: *Pe unii ca voi ușor îi aruncă de victimă.*; *Fracisc Iosif întâi s-a încoronatu de rege al Ugariiei.*; *Cine-a făcut crășma-n drum / N-a făcut-o de nebun* (DLR, s.v. *de*), iar, în ceea ce privește lexemul *drept*, articolul de dicționar notează doar o particularitate semantică: „exprimă învestirea cu o anumită calitate: *Nu pot să vă primesc drept judecător*” (DLR, s.v. *drept*).

1.2. Din punct de vedere relațional, spre deosebire de prepozițiile „propriu-zise”, seria *ca, de, drept* se constituie ca o categorie prepozițională distinctă, întrucât acestea funcționează în variație liberă (*Profesorul i-a servit ca/de/drept model elevului.*), suprimarea acestora neafectând structura gramaticală și semantică a enunțului: *Se va considera întotdeauna pe sine drept un scriitor român vs Se va considera întotdeauna pe sine un scriitor român* (GALR I 2005, 2008, p. 617).

¹ Vezi, în acest sens, Avram 1997, p. 346–347; Dimitriu 2002, p. 1490; Pană Dindelegan 2007a, b; Irimia 2008, p. 558; GALR I 2005, 2008, p. 617; DEX; DOOM; Nagy 2005, p. 223.

Deși *ca, de, drept* se individualizează ca o categorie aparte, tratatul de gramatică nu oferă o analiză unitară, ci doar se rezumă la a nota câteva particularități, cel mai adesea de ordin semantic. Calitățile relaționale sunt argumentate doar pentru prepoziția *drept* și pentru locuțiunea prepozițională *în calitate de*. Prin analogie cu acestea, se consideră că și lexemul *ca* poate fi însoțit de un nominal în cazul acuzativ, deși „nu apare niciodată cu pronume personal și, deci, nu se poate dovedi că avem de-a face cu un acuzativ (*A plecat ca muncitor necalificat în străinătate.*)” (GALR II 2005, p. 305; cf. și II 2008, p. 310). Pe de altă parte, constatăm că se evită explicit încadrarea în sfera prepoziționalului a lexemului *ca*, notându-se că are comportament de prepoziție: „în construcții precum: *L-a luat ca secretar.; L-am cunoscut ca profesor*, elementul *ca*, exprimând calitatea, statutul social, are *comportament de prepoziție*” (GALR I, 2005, 2008, p. 628). Totuși, calitatea prepozițională a lui *ca* în construcții precum *L-au luat ca secretar., L-am cunoscut ca profesor*, este dată de sinonimia cu *drept*, context în care substantivul-predicativ suplimentar poate fi substituit printr-o formă pronominală în cazul acuzativ (*L-a luat drept mine.*) (GALR I 2005, p. 628).

1.3. Deși nu detaliază acest tip de construcție al predicativului suplimentar, Corneliu Dimitriu consideră că prepozițiile *ca, de, drept* ar impune cazul acuzativ, cu precizarea că acest caz „poate apărea cu prepoziția (*ca, de, drept, în calitate de etc.*) existentă și neexprimată (deductibilă din context și introductibilă în context fără schimbarea intenției comunicative a vorbitorului)” (Dimitriu 2002, p. 1490). Dacă o construcție cu predicativ suplimentar nu acceptă introducerea în context a prepoziției (*ea s-a calificat a doua vs *ea s-a calificat ca, drept a doua*), C. Dimitriu apreciază că expresia relației este tot cazul acuzativ, „ceea ce înseamnă că structura cu acuzativul fără prepoziție s-a generalizat, putând fi considerată o nouă normă” (Dimitriu 2002, p. 1490). Or, din punctul nostru de vedere, această interpretare nu poate fi susținută, deoarece o funcție sintactică se realizează exclusiv în prezența relatemului. Ipostaza acestui acuzativ „generalizat” se apropie de așa-numitele forme cazuale nemarcate/caz direct/caz neutru/*casus generalis*², teorie infirmată, cu argumente solide, de către D. D. Drașoveanu³.

1.4. În două studii destinate așa-numitelor prepoziții ale calității, Gabriela Pană Dindelegan (2007a, b) realizează o descriere detaliată, cu noi argumente pentru susținerea calității prepoziționale. Demersul de argumentare privește tipul de structură sintactică în care apar lexemele *ca, de, drept* și posibilitatea/imposibilitatea acestora de a funcționa în variație liberă.

1.4.1. În cadrul clasei gramaticale a prepoziției, lingvistica distinge două categorii de prepoziții: prepoziții cu complemente de tip referențial, constituind clasa prototipică de prepoziții, și prepoziții cu complemente de tip predicativ. Distincția realizată în cadrul acestei clase lexico-gramaticale are corespondent în

² Pentru expresiile: *forme cazuale nemarcate* vezi GALR I 2005, 2008, p. 70; GALR II 2005, p. 292, 392; GBLR, p. 56–57; *caz direct*, vezi Hořejši 1960, p. 495–495; *caz neutru*, vezi Diaconescu 1962, p. 32 și GBLR, p. 448; *casus generalis*, vezi Pușcariu 1940, p. 144.

³ Pentru contraargumentele teoriei formelor cazuale nemarcate, vezi Drașoveanu 1997, p. 128 *passim*.

opozitia verb copulativ vs verb noncopulativ, calitatea prepozițională a membrilor seriei *ca, de, drept* constând în capacitatea acestora de a cere, asemenea verbelor copulative sau atributive, complemente predicative. Consecințele semantico-sintactice ale distincției de mai sus „constau în obligativitatea prepozițiilor cu complemente predicative, ca și a verbelor copulative, de a apărea în structuri ternare⁴ (care implică atât prezența complementului predicativ, cât și prezența unui complement referențial), căci calitatea semantică «predicativă» are în vedere o «proprietate» a unei entități” (Pană Dindelegan 2007a, p. 540) Din această perspectivă, prepozițiile calității se individualizează prin „natura semantic predicativă a determinării obligatorii a complementului cerut” (*ibidem*, p. 541). Pentru determinările obligatorii, autoarea inventariază trei tipuri de predicatii care pot fi întâlnite atât în prezența verbelor atributive, cât și a celor copulative: predicatie categorizantă (*L-au trimis ca ambasador vs El este ambasador.*), predicatie de „calificare” (*Îl consideră drept extrem de dotat. vs El este extrem de dotat.*), predicatie de identificare (*L-au luat drept Ion. vs El este Ion.*) (*ibidem*, p. 541–542).

1.4.2. Prepozițiile cu complemente de tip predicativ, fiind pandantul verbelor copulative și al celor atributive, se regăsesc și în ipostaza de a fi suprimate, prepoziția nereprezentând altceva decât „o marcă lexicală suplimentară pentru predicatie și, ca orice marcă dublă, poate lipsi” (Pană Dindelegan 2007b, p. 221).

Dacă structurile cu prepoziții ale calității nu apar în vecinătatea unui verb copulativ sau a unui verb atributiv (*Ca director, poartă întreaga răspundere vs *Director, poartă întreaga răspundere.*), prepozițiile calității nu pot fi suprimate, acestea funcționând ca „unic semn lexical al citirii «predicative» a complementului” (Pană Dindelegan 2007a, p. 545).

1.4.3. Urmărind trăsăturile comune și deosebiriile dintre cele două clase de verbe implicate în demersul de argumentare a calității prepoziționale, constatăm că între substantivalul-complement direct și substantivalul-complement predicativ al obiectului se invocă relația de dependență, fapt ce se înscrie în sfera subordonării: „relația de dependență a două nominale și citirea predicativă a unuia dintre ele apropie clasa verbelor atributive și, implicit, construcția lor de cea a verbelor copulative”⁵ (GALR I 2005, p. 354).

2. Analiza lexemelor *ca, de, drept* în termenii prepoziției nu este fără cusur, o serie de aspecte nerezolvate putând fi evidențiate atât la nivel morfologic, cât și la nivel sintactic⁶.

⁴ Ipoteza structurilor ternare a fost infirmată de către D. D. Drașoveanu prin teza monosubordonării numelui predicativ și a predicativului suplimentar substantivalului, în prezența unui termen condiționant (Drașoveanu 1997, p. 154–155).

⁵ În GALR (I 2008, p. 354) se discută despre o relație de coocurență obligatorie între cele două nominale, și nu despre o relație de dependență. Inconsecvența descrierii relației prin care se realizează complementul predicativ al obiectului/predicativul suplimentar se regăsește și în definiția acestor funcții sintactice (GALR II 2005, p. 290, 295).

⁶ Unele dintre contrargumentele valorii prepoziționale a lexemelor *ca, de, drept* sunt examinate într-o lucrare anterioară; vezi Adam 2014, p. 108–113.

2.1. Din punctul de vedere al claselor lexico-gramaticale care pot apărea în vecinătatea seriei *ca, de, drept*, se regăsesc atât adjective (*A fost calificat ca inapt pentru muncă.*; *L-am mai socotit o dată de mort și el era viu.*, *Lambridie îl descrie de cel mai viteaz*⁷, *Incidentele din 6 decembrie au fost declarate drept minore.*), cât și substantive (*Ei, mai adăugă Niki, cum te simți ca șomer?* (Preda, *Delirul*, p. 302), *Desemnez Londra drept sediu al catierului dumitale [...] și te autorizez să stabilești mici Einsatzgruppen în alte părți ale Marii Britanii* (Preda, *Delirul*, p. 365).

2.1.1. În ceea ce privește predicativul suplimentar cu fenomenalizare adjectivală, constatăm că expresia relației dintre substantivul regent și adjectivul-predicativ suplimentar este acordul în gen, număr și caz, atât în prezența, cât și în absența lexemelor *ca, de, drept*.

2.1.2. Ipoteza potrivit căreia „adjectivul (propriu-zis sau provenit din alte clase de cuvinte) aflat în poziția de predicativ suplimentar se acordă cu nominalul avansat, în gen și număr, la fel ca în structura de bază, în care adjectivul respectiv avea funcția de nume predicativ” (GALR II 2005, p. 296) are două contraargumente solide: pe de-o parte, acordul adjectival este exclusiv un fenomen intrapropozițional, iar, pe de altă parte, „acordul, o lege în limbile care îl au, cel generator de adjectival, este total; este fenomenul sintactic în care termenul regent (substantivalul) impune termenului subordonat (adjectivalul) toate categoriile proprii lor și comune: genul, numărul și cazul. Acolo unde nu există decât identități de gen și număr avem de-a face cu reluări” (Drașoveanu 1997, p. 104). Or, în contextul predicativului suplimentar cu fenomenalizare adjectivală, problema nu se discută în termenii unei reluări.

2.1.3. Dacă în aceste structuri considerăm că seria *ca, de, drept* se înscrie în sfera prepoziției, aceasta nu va fi relațională, acordul dovedindu-se mai puternic decât regimul prepoziției; „de altfel, regimul prepoziției nu-și găsește obiectul în clasa adjectivelor, impropriu pentru această calitate, din cauză că exprimă nu noțiuni, ci note ale acestora” (*ibidem*, p. 243).

Ca, de, drept urmate de un adjectiv nu au regim ca prepoziții, odată ce nu implică obligativitatea poziției lor înaintea termenului regizat, regimul constituindu-se ca un fapt ce obiectivează subordonarea (Drașoveanu 1997, p. 231).

2.2. Predicativul suplimentar cu fenomenalizare substatală cunoaște, asemenea structurilor cu *ca/de/drept* + adjectiv, posibilitatea suprimării așa-numitelor prepoziții ale calității, fără a afecta structura enunțului: *Ei, mai adăugă Niki, cum te simți ca șomer?* (Preda, *Delirul*, p. 302) vs *Ei, mai adăugă Niki, cum te simți șomer?*, *Am văzut turci cu fes și șalvari luați de robi în luptă* vs *Am văzut turci cu fes și șalvari luați robi în luptă* (Stancu, *Desculț*, p. 237), *Am început să ne vedem din nou, bineînțeles eu considerându-i pe amândoi drept străini, până ce voi lua eu însămi o hotărâre* (Preda, *Delirul*, p. 297) vs *Am început să ne vedem din nou, bineînțeles eu considerându-i pe amândoi străini, până ce voi lua eu însămi o hotărâre*.

⁷ Exemplele au fost preluate din DA, s.v. *ca* și DLR, s.v. *de*.

2.2.1. Deși se acceptă sinonimia dintre locuțiunea prepozițională *în calitate de* și lexemele *ca, de, drept* (+ substantiv), această relație semantică fiind un indiciu al valorii prepoziționale, se constată că echivalența semantică este satisfăcută doar parțial, excepție făcând construcțiile realizate în prezența verbelor: *a bănuși, a boteza, a califica, a considera, a crede, a declara, a denumi, a face, a lua, a numi, a (se) privi, a proclama, a socoti, a (se) ține* etc.

Sinonimia dintre lexemele *ca* și *drept* este considerată ca fiind un alt argument al valorii prepoziționale a lexemului *ca*, deși substantivul-predicativ suplimentar nu poate fi substituit de o formă pronominală în cazul acuzativ (GALR I 2005, 2008, p. 628). Regimul prepozițional al lui *drept* poate fi argumentat doar în contextul clasei verbelor de prezentare și în situația unui predicativ suplimentar exprimat printr-un substantiv propriu: **L-a luat drept mine* vs *L-a luat drept Ion.*; **Ion s-a prezentat drept mine la examen* vs *Ion s-a prezentat drept Mihai la examen*. Structurile formate din lexemul *drept* și un predicativ suplimentar realizate în prezența altor verbe atributive precum *a alege, a angaja, a avea, a considera, a desemna* etc. nu acceptă substituția cu un pronume în cazul acuzativ, fapt pentru care avem rezerve cu privire la statutul prepozițional al lui *drept*.

Diferențierea de la un context la altul a utilizărilor „predicative” și „referențiale” ale lexemelor *ca, de, drept*, fiecare cu câte două realizări omonime: *ca*₁ + complement predicativ (*Se poartă ca ministru.*) vs *ca*₂ + complement referențial (*Se poartă ca Ion/ca ministrul X/ca tine.*), *drept*₁ + complement predicativ (*L-au desemnat drept deputat.*) vs *drept*₂ + complement referențial (*Au oprit drept⁸ han, fără să descălece.* Sadoveanu, *Baltagul*; *apud* Pană Dindelegan 2007a), *de*₁ + complement predicativ (*L-a luat de prost.*; *L-am ținut de prieten.*; *A ales-o de nevastă.*) vs *de*₂ + complement referențial (*Totul ține de profesorul nostru/de Ion/de noi înșine.*) (vezi și Pană Dindelegan 2007b, p. 220), nu credem că se constituie ca un argument pentru valoarea prepozițională a seriei amintite mai sus. Utilizarea lexemelor *ca, de, drept*, în context referențial, impune nominalului din poziția de termen subordonat restricției gramaticale de caz, de articulare sau de număr.

Forma nearticulată a substantivalului predicativ suplimentar și imposibilitatea acestuia de a avea determinanți demonstrativi sunt particularități determinate de modul de construcție al acestei funcții sintactice, atât în prezența cât și în absența seriei *ca, de, drept*.

3. Plecând de la observația caracterului suprimabil al lexemelor *ca, de, drept* și de la posibilitatea funcționării acestora în variație liberă în construcții precum *El a fost trimis (ca) delegat*, adepții gramaticii de factură relațional-neotradițională au încadrat această serie în categoria adverbului⁹. Această interpretare nu privește doar

⁸ Prepoziția *drept*, utilizată regional, este echivalentă cu locuțiunile prepoziționale *în dreptul, în fața*. Ea poate apărea și cu sens opozițional, exprimând substituția sau folosirea unui element în locul altuia: *Acel sicriu slujește drept corlată cailor.*; *Drept ușă avea o strungă îngustă* (DLR, s.v. *drept*).

⁹ Vezi, în acest sens, opiniile lui D. D. Drașoveanu, 1997, p. 128 *passim*; Neamțu 1986, p. 101 *passim*; Vulișici Alexandrescu 1995, p. 111.

statutul morfologic al lexemelor în discuție, ci are repercusiuni în plan relațional, astfel evidențiindu-se unul dintre mijloacele subordonării intrapropoziționale, care infirmă „așa-numitele” forme cazuale nemarcate¹⁰: flexiunea cazuală secundă (= variație cazuală concomitentă).

3.1. Argumentul valorii adverbiale este furnizat „de comparația cu limba germană, limbă în care distincția N_1/Ac_1 se marchează la nivelul expresiei. Faptul că echivalentul german *als* al rom. *ca*, în construcții cu structuri identice celor două limbi, nu afectează cazul substantivului, nu se manifestă deci ca prepoziție, ci ca adverb, conduce la concluzia că și rom. *ca* tot statut adverbial are: *El vine ca delegat* (N_1)./Pe el îl trimitem ca delegat (Ac_1). – *Er kommt als Gesandter* (N_1)./Wir schicken ihn als Gesandten (Ac_1)” (Neamțu 1986, p. 101–102).

Dacă unitățile *ca*, *de*, *drept* ar fi interpretate ca prepoziții cu acuzativul, ar însemna, pe de-o parte, neutralizarea opoziției N_1/Ac_1 , iar, pe de altă parte, contradictoriu, apariția în locul acestora (N_1 sau Ac_1) a unui acuzativ prepozițional (Ac_3). Or, N_1 și Ac_1 nu pot apărea în raport de variație liberă cu acuzativul prepozițional (Neamțu 1986, p. 101).

Predicativul suplimentar cu fenomenalizare substantivală, însoțit sau nu de adverbele calității, actualizează valența nominativului₁-subiect sau a acuzativului₁-complement direct, ca termen regent, rolul verbului din structură reducându-se la calitatea de termen condiționant al subordonării intranominative.

3.2. Un alt raționament în sprijinul valorii adverbiale este dat de faptul că, atât în prezența, cât și în absența lexemelor *ca*, *de*, *drept*, substantivul și adjectivul-predicativ suplimentar se subordonează prin flexiune cazuală secundă, respectiv prin acord: „caracterul facultativ al ocurenței lor, împreună cu faptul de a nu impune caz, ci de a permite acordul adjectivului, cât și secundarea cazuală reprezintă semne că toate sunt adverbe și că au, pentru Eps adjectival și substantival, rol protetic, în prezența lor funcția respectivă fiind mai reliefată” (Drașoveanu 1997, p. 274).

Elemente cu rol de reliefare a funcției sintactice regăsim și la nivel interpropozițional. Adverbe precum *și*, *chiar*, *tocmai*, *cam* etc., situate în stânga conectivului subordonator, sunt menite, asemenea adverbilor calitative, să nuanțeze, să întărească, dar, neavând regim predicativ, nu pot avea sens relațional. De aceea, acestea au fost numite auxiliare relaționale¹¹ (Drașoveanu 1997, p. 171).

3.3. După cum se poate constata, pentru argumentarea valorii adverbiale s-au avut în vedere, cel mai frecvent, structuri cu predicativ suplimentar în care lexemele

¹⁰ Pentru expresia *forme cazuale nemarcate*, vezi GALR I 2005, 2008, p. 70; GALR II 2005, p. 292, 392; GBLR, p. 56–57. Spre exemplu, în GALR se notează că în construcții precum *L-au angajat bucătar.*, *L-au botezat Radu.*, forma cazuală a substantivelor *bucătar*, *Radu* „nu se poate decide, căci, în contextul dat, forma substantivală nu permite substituția cu un clitic pronominal” (GALR II 2005, p. 292).

¹¹ D. D. Drașoveanu relevă că de sprijinul acestor auxiliari relaționali poate beneficia orice purtător de sens relațional (Drașoveanu 1997, p. 171).

ca, de, drept se aflau în variație liberă. Excepție fac o serie de construcții în care adverbele calitative nu pot fi șuprimate:

- a. *Aș vrea să intrăm în conștiința altor popoare ca învingători.* (Preda, *Delirul*, p. 450), **Drept sediu** al organizației a fost desemnat Bucureștiul;
- b. *Și totuși, îmi plăcea de el ca scriitor, publicase tocmai atunci o nuvelă, Măseaua stricată.* (Preda, *Viața ca o pradă*, p. 67), *Puteai să ții locul unuia ca suplinitor și între timp să-ți dai examenene în particular* (Preda, *Delirul*, p. 98), [...] *va lichida definitiv Garda de fier și va guverna ca dictator militar?* (Preda, *Delirul*, p. 330), **Ca vechi aviator încercat**, Goering înțelese că dacă el însuși și-ar fi condus flota [...] *ar fi încetat imediat lupta și ar fi luat măsuri urgent de contracarare* (Preda, *Delirul*, p. 357).

3.3.1. În ceea ce privește structurile cu predicativ suplimentar grupate sub a., constatăm că șuprimarea adverbului calitativ este condiționată de topică. Reorganizarea enunțului prin poziționarea predicativului suplimentar în vecinătatea imediată a termenului condiționant (a verbului-predicat), face ca adverbul calitativ să funcționeze în variație liberă:

Aș vrea să intrăm în conștiința altor popoare ca învingători vs *Aș vrea să intrăm învingători în conștiința altor popoare.*

Drept sediu al organizației a fost desemnat Bucureștiul vs *Bucureștiul a fost desemnat sediu al organizației.*

3.3.2. Construcțiile cu predicative suplimentare reunite în cea de-a doua secțiune (b.) se evidențiază prin câteva trăsături distinctive:

- adverbul calitativ nu poate fi șuprimat fără dezorganizarea enunțului;
- adverbul calitativ *ca* poate fi substituit prin locuțiunea *în calitate de*;
- din punctul de vedere al topicii, predicativul suplimentar poate fi postpus regentului sau termenului condiționant și antepus regentului;
- predicativul suplimentar are șibilitatea de schimbare a topicii, fapt care nu modifică în niciun fel conținutul semantic al enunțului.

Imposibilitatea șuprimării lexemului *ca* din aceste contexte, coroborată cu șibilitatea substituției acestuia cu locuțiunea prepozițională *în calitate de* sunt caracteristici care ar putea, la prima vedere, să conteste valoarea adverbială a lui *ca*.

3.3.2.1. Deși, din punctul de vedere al structurii, locuțiunile *în calitate de*, *în chip de*, *în nume de*, *pe post de* sunt încadrate în sfera prepoziționalului¹², Adrian Chircu subliniază că acestea se află într-o ipostază inedită, întrucât sunt în imposibilitatea de a impune cazul acuzativ termenului subordonat. Din acest motiv, în plan

¹² „Locuțiunile prepoziționale [...] se termină obligatoriu într-una din prepozițiile *de, cu, la*. Gradul lor de șudură interioară scade progresiv de la cele cu *de* spre cele cu *la*. În componența lor, în afară de prepoziția din finală, mai intră un adverb [...] înșoit sau nu de o prepoziție, și un substantiv, obligatoriu nearticulat, în general cu prepoziție” (Neamțu 2007, p. 156). Excepție de la structura menționată fac locuțiunile prepoziționale care cer cazul genitiv. Pentru structura acestor locuțiuni, vezi Neamțu 2007, p. 138 și Vlasin 2015, p. 645–655.

terminologic, lingvistul propune și o altă denumire, cea de interpoziții¹³ (Chircu 2012, p. 65). Interpozițiile, spre deosebire de celelalte relateme, nu au sens relațional, ci doar sens noțional, din pricina gramaticalizării incomplete (*ibidem*, p. 64).

Gramaticalizarea incompletă se evidențiază pe două paliere: pe de-o parte, în enunțurile interogative sau interogative indirecte, locuțiunile *în calitate de*, *pe post de* apar însoțite de determinanți interogativi sau relativi, ceea ce antrenează pierderea statutului prepozițional (*Pe ce post s-a angajat?/Spune-mi pe ce post s-a angajat vs S-a angajat pe post de secretară.*) (Chircu 2012, p. 66), iar, pe de altă parte, se evidențiază echivalența semantică și funcțională dintre aceste locuțiuni și substantivele cu prepoziție din structuri precum: *AFP notează că președintele român Klaus Iohannis l-a desemnat pe Tudose pentru postul de premier, la propunerea PSD.* (www.news.ro), *Numirea lui Codreanu în funcția de viceprimar reprezintă o nouă șansă pentru modernizarea capitalei* (www.timpul.md).

3.4. Coroborând modul de construcție al acestui predicativ suplimentar cu imposibilitatea interpoziției *în calitate de* de a avea calități relaționale, considerăm că acest *ca* nesuprimabil va avea tot statut adverbial. Apariția lui *ca* neexpletiv în structurile cu predicativ suplimentar credem că nu este un argument care să schimbe încadrarea lexico-gramaticală a lexemului în discuție, după cum nici imposibilitatea subînțelegerii acestuia nu este un criteriu de identificare a unei funcții sintactice: compară: *Pe urmă îl (Ac₁) făcuse trădător (Ac₁) al propriului sat de unde plecase, al părinților și al fetei iubite* (Preda, *Delirul*, p. 377) vs **Pe urmă îl făcuse ca/de/în calitate de trădător al propriului sat de unde plecase, al părinților și al fetei iubite; N-a scăpat nimeni viu (N₂) vs *N-a scăpat nimeni ca/de/drept viu.*

4. Faptele de limbă analizate demonstrează că atât în prezența, cât și în absența adverbilor calității, flexiunea cazuală secundă, reprezentată de N₁" și Ac₁", nonflexiunea cazuală secundă¹⁴ (proG₁"), alături de acordul adjectival reprezintă o parte dintre mijloacele de subordonare intrapropozițională ale predicativului suplimentar: [tu] (N₁') *Puteai să fii locul unuia ca suplینitor (N₁') și între timp să-ți dai examenele în particular* (Preda, *Delirul*, p. 98), *Pe Popescu l-au trimis (Ac₁') ca ambasador (Ac₁') în Irak; Cosmin Moți, una dintre prezențele constante în lotul echipei naționale pe perioada mandatului lui Christoph Daum, crede că numirea lui Cosmin Contra (G₁') ca selecționeer (proG₁') este de bun augur* (www.prosport.ro).

¹³ Termenul *interpoziție*, în opinia autorului, cunoaște în gramatica românească perechile *antepoziție* (antepus), *postpoziție*. Cel din urmă termen, *postpoziție*, propus de D. D. Drașoveanu, se rezumă la sintagmele de tipul *adverb + de + adjectiv* (*grozav de harnică*), unde „legătura [...] este de la stânga la dreapta, atât la nivelul expresiei, cât și la al conținutului” (Drașoveanu 1997, p. 55).

¹⁴ Din punctul nostru de vedere, nonflexiunea cazuală secundă se constituie ca un mijloc de subordonare al predicativului suplimentar cu fenomenalizare substantivală, funcție sintactică realizată în prezența unui substantiv de origine verbală ca termen condiționant. Vezi, în acest sens, Adam 2014, p. 191, *passim*.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

- Adam 2014 = Gabriela Violeta Adam, *Predicativul suplimentar – funcție sintactică eterogenă*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2014.
- Avram 1997 = Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, București, Editura Humanitas, 1997.
- Chircu 2012 = Adrian Chircu, *Între predicativul suplimentar și circumstanțialul opozițional. Observații asupra locuțiunii prepoziționale **pe post de***, în *Limba română: direcții actuale în cercetarea lingvistică (I). Actele celui de-al 11-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică (București, 9–10 decembrie 2011)*, București, Editura Universității din București, p. 61–70.
- CLTA = „Cahiers de linguistique théorique et appliquée”, București, I, 1962 și urm.
- DA, DLR = *Dicționarul limbii române*. Ediție anastatică după *Dicționarul limbii române* (DA și DLR), București, Editura Academiei Române, 2010.
- DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998.
- Diaconescu 1962 = Paula Diaconescu, *Le système casuel en roumain*, în CLTA, I, p. 27–39.
- Dimitriu 2002 = Corneliu Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române, 2. Sintaxa*, Iași, Editura Institutul European, 2002.
- DOOM = *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005.
- Drașoveanu 1997 = D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, [Cluj-Napoca,] Editura Clusium, 1997.
- GALR 2005 = *Gramatica limbii române, I. Cuvântul, II. Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2005.
- GALR 2008 = *Gramatica limbii române, I. Cuvântul, II. Enunțul*, tiraj nou, revizuit, București, Editura Academiei Române, 2008.
- GBLR 2010 = *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.
- Hořejši 1960 = Vladimír Hořejši, *Cazul direct și sintaxa lui în limba română*, în SCL, XI, nr. 3, p. 495–503.
- Irimia 2008 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*. Ediția a III-a revăzută, Iași, Editura Polirom, 2008.
- Nagy 2005 = Rodica Nagy, *Sintaxa limbii române actuale. Unități, raporturi și funcții*, Iași, Editura Institutul European.
- Neamțu 1986 = G. G. Neamțu, *Predicatul în limba română. O reconsiderare a predicatului nominal*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.
- Neamțu 2007 = G. G. Neamțu, *Teoria și practica analizei gramaticale. Distincții și... distincții (cu trei seturi de grile rezolvate și comentate)*. Ediția a II-a revăzută, adăugită și îmbunătățită, [Pitești], Editura Paralela 45, 2007.
- Pană Dindelegan 2007a = Gabriela Pană Dindelegan, *Grupul prepozițional. Prepozițiile „calității”, în Pitar Moș: A Building with a view. Papers in Honour of Alexandra Cornilescu*, București, Editura Universității din București, p. 537–546.
- Pană Dindelegan 2007b = Gabriela Pană Dindelegan, *Din nou despre grupul prepozițional (GPrep). Prepozițiile calității, în Limba română azi. Lucrările conferinței naționale de Filologie „Limba română azi”. Ediția a X-a*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, p. 213–222.
- Pușcariu 1940 = Sextil Pușcariu, *Limba română*, vol. I. *Privire generală*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1940.
- SCL = „Studii și cercetări lingvistice”, București, I, 1950 și urm.
- Vlasin 2015 = Veronica Ana Vlasin, *Câteva considerații asupra statutului morfologic al locuțiunilor prepoziționale cu genitivul*, în *Înspre și dinspre Cluj. Contribuții lingvistice. Omagiu profesorului G. G. Neamțu la 70 de ani*, Cluj-Napoca, Editura Scriptor și Editura Argonaut, 2015, p. 645–655.

Vulișici Alexandrescu 1995 = Maria Vulișici Alexandrescu, *Sintaxa limbii române*, Oradea, Editura Imprimeriei de Vest, 1995.

Izvoare:

Preda, *Delirul* = Marin Preda, *Delirul*, București, Editura Jurnalul Național, 2009.

Preda, *Viața ca o pradă* = Marin Preda, *Viața ca o pradă*, București, Editura Jurnalul Național, 2010.

Stancu, *Desculț* = Zaharia Stancu, *Desculț*. Ediția a IX-a, București, Editura pentru Literatură, 1964.

www.news.ro, www.prosport.ro, www.timpul.md, accesate în 10. 01. 2018.

RELATIONAL AUXILIARIES:
QUALITATIVE ADVERBS *CA, DE, DREPT*
(Abstract)

In this study we attempted to demonstrate the adverbial status of *ca, de, drept* in structures with supplementary predicative. The occurrence of qualitative adverbs in such structures does not have any impact on the relational level, as some of the intra-sentence means of subordination for these syntactic functions –secondary case flexion, case non-flexion and adjective agreement – are the same, both in the presence and in the absence of qualitative adverbs. From this point of view, we consider that qualitative adverbs function as relational auxiliaries emphasizing the syntactic function.

Cuvinte-cheie: *acord, adverb calitativ, auxiliar relațional, predicativ suplimentar, prepoziție a calității, flexiune cazuală secundă, nonflexiune cazuală.*

Keywords: *agreement, qualitative adverb, relational auxiliary, supplementary predicative, preposition of quality, secondary case flexion, case non-flexion.*

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu” al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
gabrieladomide@yahoo.com